Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра цивільно-правових дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

_____ Віталій СЕРЬОГІН

«31» серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МІЖНАРОДНЕ СІМЕЙНЕ ПРАВО

рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

галузь знань - D Бізнес, адміністрування та право

спеціальність - D8 Право

освітня програма - Право

вид дисципліни - загальноуніверситетська (вибіркова)

факультет - юридичний

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою юридичного факультету

31 серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:
Пейчев Костянтин Прокофійович, к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Програму схвалено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету

Протокол від 28 червня 2026 року, № 1

Завідувач кафедри
цивільно-правових дисциплін _____ Олена УСТИМЕНКО

Програму погоджено с гарантом освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми «Право» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

_____ Наталія ГРИШИНА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від 31 серпня 2026 року, № 1

Голова науково-методичної комісії
юридичного факультету _____ Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма загальноуніверситетської навчальної дисципліни «Міжнародне сімейне право» складена для підготовки бакалаврів третього року навчання всіх спеціальностей Університету.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є розкриття сутності та особливостей правовідносин, що виникають в сфері міжнародного сімейного права.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є визначення та аналіз правових проблем, формування та обґрунтування правових позицій та застосування отриманих знань у практичних ситуаціях.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90 годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни Міжнародне сімейне право	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й
Лекції	
30 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
60 год.	84 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:
ЗК 1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
ЗК 2 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
ЗК 7 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
ЗК 14 – цінування та повага різноманітності та мультикультурності;
СК 3 – повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи;
СК10 – здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

1.7. У результаті засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Цифрове право» студенти повинні: ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

1.8. Пререквізити: відсутні.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення міжнародного сімейного права.

Поняття міжнародного сімейного права. Методи міжнародного сімейного права: диспозитивний та імперативний. Чинники, які обумовлюють сутність методу міжнародного сімейного права. Основні засади (принципи) міжнародного сімейного права.

Тема 2. Умови та порядок укладення шлюбу в міжнародному сімейному праві.

Поняття шлюбу та його правова природа в міжнародному сімейному праві. Умови укладення шлюбу: позитивні та негативні. Порядок укладання шлюбу. Заручини. Державна реєстрація шлюбу та її правове значення. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою. Недійсність шлюбу та його види: абсолютно недійсний шлюб; шлюб, який визнається недійсним за рішенням суду; шлюб, який може бути визнаний недійсним судом. Підстави недійсності шлюбу. Правові наслідки недійсності шлюбу. Визнання шлюбу неукладеним.

Тема 3. Особисті немайнові правовідносини подружжя в міжнародному сімейному праві.

Поняття та зміст особистих немайнових правовідносин подружжя в міжнародному сімейному праві. Види особистих немайнових прав: право на материнство та батьківство; право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності; право на зміну прізвища; право на розподіл обов'язків і спільне вирішення питань життя сім'ї; право на свободу та особисту недоторканність, на вибір місця проживання.

Тема 4. Майнові правовідносини подружжя в міжнародному сімейному праві.

Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя в міжнародному сімейному праві та їх види. Правовий режим роздільного майна подружжя. Правовий режим та поділ спільного майна подружжя. Договірний режим майна подружжя. Права та обов'язки подружжя щодо утримання. Право на утримання після розірвання шлюбу та його припинення. Позбавлення права на утримання та його обмеження. Поняття шлюбного договору в міжнародному сімейному праві і право на його укладення. Зміна умов шлюбного договору. Розірвання шлюбного договору та визнання його недійсним. Майнові правовідносини осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, в міжнародному сімейному праві.

Тема 5. Припинення шлюбу в міжнародному сімейному праві.

Підстави припинення шлюбу в міжнародному сімейному праві. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання. Визнання розірвання шлюбу фіктивним. Розірвання шлюбу в судовому порядку. Поновлення шлюбу після його розірвання. Правові наслідки розірвання шлюбу. Режим окремого проживання подружжя в міжнародному сімейному праві.

Тема 6. Права та обов'язки батьків, дітей та інших членів сім'ї й родичів в міжнародному сімейному праві.

Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей в міжнародному сімейному праві, їх види. Права батьків щодо захисту прав дитини. Права та обов'язки неповнолітніх батьків. Позбавлення батьківських прав та їх поновлення. Майнові права та обов'язки батьків і дітей в міжнародному сімейному праві. Управління майном дитини. Аліментні правовідносини батьків та дітей в міжнародному сімейному праві. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів в міжнародному сімейному праві.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср.		л	п	л	ін	ср.
Тема 1. Загальні положення міжнародного сімейного права.	15	5				10	16	2				14
Тема 2. Умови та порядок укладення шлюбу в міжнародному сімейному праві.	15	5				10	14					14
Тема 3. Особисті немайнові правовідносини подружжя *в* міжнародному сімейному праві.	15	5				10	16	2				14
Тема 4. Майнові правовідносини подружжя в міжнародному сімейному праві.	15	5				10	16	2				14
Тема 5. Припинення шлюбу в міжнародному сімейному праві.	15	5				10	14					14
Тема 6. Права та обов'язки батьків, дітей та інших членів сім'ї й родичів в міжнародному сімейному праві.	15	5				10	14					14
Усього годин	**90**	**30**				**60**	**90**	**6**				**84**

4. Теми практичних (семінарських) занять

Не передбачено навчальним планом.

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.	Загальні положення міжнародного сімейного права (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
2.	Умови та порядок укладення шлюбу в міжнародному сімейному праві (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
3.	Особисті немайнові правовідносини подружжя в міжнародному сімейному праві (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
4.	Майнові правовідносини подружжя в міжнародному сімейному праві (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
5	Припинення шлюбу в міжнародному сімейному праві (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
6	Права та обов'язки батьків, дітей та інших членів сім'ї й родичів в міжнародному сімейному праві (опрацювання додаткової літератури за темою)	10 (14)
	Всього	**60 (84)**

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Застосовуються три групи методів навчання:

1. словесні – описове розкриття навчального матеріалу, пояснення сутності відповідного явища, поняття, процесу, інструктаж щодо особливостей застосування окремих норм, перевірка рівня самостійного опрацювання навчального матеріалу тощо;
2. наочні – демонстрація схем, таблиць, малюнків (за наявності);
3. практичні – формування вмінь і навичок оперування правовими категоріями, застосування правових норм та використання набутих знань при проведенні семінарських занять.

8. Методи контролю

Поточний контроль може відбуватися у формі усного опитування або письмового контролю, виступів студентів, комп'ютерного тестування тощо.

Підсумковий семестровий контроль із навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Семестровий контроль проводиться у формі заліку. Максимальна сума балів, яку може отримати студент при складанні заліку з навчальної дисципліни, складає 100.

Максимальна сума балів, які може набрати студент під час вивчення навчальної дисципліни, складає 100.

Питання до підсумкового контролю

1. Поняття міжнародного сімейного права.
2. Методи міжнародного сімейного права: диспозитивний та імперативний.
3. Чинники, які обумовлюють сутність методу міжнародного сімейного права.
4. Основні засади (принципи) міжнародного сімейного права.
5. Поняття шлюбу та його правова природа в міжнародному сімейному праві.
6. Умови укладення шлюбу в міжнародному сімейному праві: позитивні та негативні.
7. Порядок укладання шлюбу в міжнародному сімейному праві. Заручини.
8. Державна реєстрація шлюбу в міжнародному сімейному праві та її правове значення.
9. Особи, які не можуть перебувати у шлюбі між собою, відповідно до норм міжнародного сімейного права.
10. Недійсність шлюбу в міжнародному сімейному праві та його види.
11. Підстави недійсності шлюбу в міжнародному сімейному праві.
12. Правові наслідки недійсності шлюбу в міжнародному сімейному праві.
13. Визнання шлюбу неукладеним в міжнародному сімейному праві.
14. Поняття та зміст особистих немайнових правовідносин подружжя в міжнародному сімейному праві.
15. Види особистих немайнових прав подружжя в міжнародному сімейному праві.
16. Загальна характеристика майнових правовідносин подружжя в міжнародному сімейному праві та їх види.
17. Правовий режим роздільного майна подружжя в міжнародному сімейному праві.
18. Правовий режим та поділ спільного майна подружжя.

19. Договірний режим майна подружжя в міжнародному сімейному праві.
20. Права та обов'язки подружжя щодо утримання в міжнародному сімейному праві.
21. Право на утримання після розірвання шлюбу та його припинення в міжнародному сімейному праві.
22. Поняття шлюбного договору в міжнародному сімейному праві і право на його укладення.
23. Зміна умов шлюбного договору в міжнародному сімейному праві.
24. Розірвання шлюбного договору в міжнародному сімейному праві та визнання його недійсним.
25. Майнові правовідносини осіб, які проживають однією сім'єю без реєстрації шлюбу, в міжнародному сімейному праві.
26. Підстави припинення шлюбу в міжнародному сімейному праві.
27. Припинення шлюбу внаслідок його розірвання в міжнародному сімейному праві.
28. Визнання розірвання шлюбу фіктивним в міжнародному сімейному праві.
29. Поновлення шлюбу після його розірвання в міжнародному сімейному праві.
30. Правові наслідки розірвання шлюбу в міжнародному сімейному праві.
31. Режим окремого проживання подружжя в міжнародному сімейному праві.
32. Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей в міжнародному сімейному праві, їх види.
33. Права та обов'язки неповнолітніх батьків в міжнародному сімейному праві.
34. Позбавлення батьківських прав та їх поновлення в міжнародному сімейному праві.
35. Майнові права та обов'язки батьків і дітей в міжнародному сімейному праві.
36. Управління майном дитини в міжнародному сімейному праві.
37. Аліментні правовідносини батьків та дітей в міжнародному сімейному праві.
38. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів в міжнародному сімейному праві.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Залікова робота	Сума
	100	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Підсумкова форма контролю (залік) передбачає виконання письмової роботи (вирішення тестових завдань). Підсумковий контроль (залікова робота) виконуються у письмовій формі.

Залікова робота складається із 100 тестових завдань. Кожне тестове завдання має чотири варіанта відповіді, тільки одна з яких є правильною; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Загальна кількість балів з навчальної дисципліни - 100 б.

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного

інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов’язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов’язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90-100	зараховано
70-89	зараховано
50-69	зараховано
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2012. 376 с.
2. Міжнародне приватне право. Особлива частина: підручник / за ред. А.С. Довгерта і В.І. Кисіля. К.: Алерта, 2013. 400 с.
3. Чернега В.М. Сімейне (національне, міжнародне, порівняльне) право: підручник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 370 с.

Додаткова література

1. Міжнародне приватне право. Актуальні проблеми / за ред. Довгерта А.С. К.: УПФ, 2001. 334 с.
2. Калакура В.Я. Правове регулювання відносин батьків та дітей в міжнародному сімейному праві. *Часопис Хмельницького університету управління та права*. Університетські наукові записки. № 3 (31), 2009, с. 81- 87.
3. Калакура В.Я. Правове регулювання шлюбного договору в міжнародному приватному праві. *Вісник Академії праці та соціальних відносин Федерації профспілок України. 2*009. № 4 (51). С. 50-56.
4. Калакура В.Я. Проблеми колізійного регулювання сім'ї та шлюбу в міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 145-154.
5. Маркова О.В. Аліментні зобов'язання в міжнародному приватному праві. *Міжнародне публічне і приватне право.* 2011. № 3 (60). С. 24-28.
6. Цибульська О. Ю. Міжнародне сімейне та спадкове право: методичний посібник для магістрів спеціальності 293 «Міжнародне право» / О. Ю. Цибульська ; за ред. Х.Н. Бехруза; Нац. Ун-т «Одеська юридична академія». Львів : Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. 30 с.
7. Шуміло І. А.. Ковпик О. Ф. Правові та етичні проблеми транскордонного сурогатного материнства. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2020. № 8. С. 182-186.
8. Чевичалова Ж.В. Міжнародне сімейне право: проблеми уніфікації. *Актуальні проблеми права: теорія і практика.* 2023. No 1 (45). С. 111-119.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції,інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. http://portal.rada.gov.ua/
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. http://www.president.gov.ua/
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. http://www.kmu.gov.ua/
4. Офіційний веб-портал органів судової влади України. http://court.gov.ua/
5. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. http://www.ccu.gov.ua/
6. Офіційний веб-сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. http://www.ombudsman.kiev.ua/